

VNIVERSITAT DE VALÈNCIA

Investidura com a Doctor "Honoris
Causa" per la Universitat de València a
John Elster

Discurs del Sr. Rector Pedro Ruiz Torres

València, 16 juny de 1995

DOCTORAT *HONORIS CAUSA* DEL PROFESSOR
JON ELSTER
València, 16 de juny de 1995

La Universitat de València, amb tota la solemnitat que mereix l'ocasió, acaba de concedir un dels seus honors més preuats al professor Jon Elster, d'aquesta manera, com a Doctor Honoris Causa, el rep en el seu claustre.

El títol de Doctor Honoris Causa no és atorgat per la nostra Universitat solament per distingir els mèrits excepcionalment rellevants dels qui destaquen en l'art o en la ciència, sinó que serveix també per a crear o reforçar un vincle que ens enriqueixa intel·lectualment. Ambdues coses s'han mostrat en la *laudatio* i en la *lectio* que acaben de ser llegides.

En l'última dècada el professor Elster s'ha convertit en un dels filòsofs que més han sobresortit en el vast camp de les ciències socials. A això ha contribuït, sense dubte, l'envergadura d'una obra que ha anat creixent a un ritme admirable en els últims anys, però sobretot, la seua originalitat. Les primeres investigacions del professor Elster es dedicaren al problema de l'anàlisi dels tipus d'explicació científica, lo que era característic de la filosofia analítica que dominava el món angloparlant, i al mateix temps es preocupa d'un aspecte aliè a aqueixa filosofia, com és respondre a la pregunta «¿en quin sentit es pot ser marxista?», que el fracassat intent de renovació althusseriana, provinent de França, havia posat em primer pla. D'ambdues preocupacions va eixir ja aleshores, a principis de la dècada de 1980, una proposta original i polèmica que, si per una part podia ser considerada com una revitalització teòrica del marxisme mitjançant la fins aleshores inèdita unió d'aquest amb la filosofia analítica, per l'altra es diferenciava clarament del corrent dominant dins del «marxisme analític» (G.A. Cohen, Andrew Levine-Elliot Sober-Erik Olio Wright, Allen W. Wood) en atacar l'anàlisi funcional i defensar l'alternativa de l'individualisme metodològic i la teoria de jocs. El debat sobre el marxisme, que es va encetar en les pàgines de la prestigiosa revista *Theory and Society* a principis de la dècada de 1980, i que va arribar al punt culminant amb la publicació de *Making Sense of Marx* en 1985, prompte i ben traduït a Espanya gràcies a la revista *Zona Abierta*, és probablement un dels últims intents de seguir sent marxista a finals del segle XX, en l'únic sentit en que era possible encara ser-ho, es a dir, com conclou Elster, no en el sentit d'acceptar tates o la majoria de les opinions que va sostenir Marx, sinó en el de considerar que moltes de les opinions que hui sostenim poden remuntar-se a Marx, molt especialment aquesta: que segueix sent central la crítica de l'explotació i l'alienació.

No obstant això, l'individualisme metodològic ha portat el professor Jon Elster per d'altres camins allunyats de la problemàtica del marxisme. La seua preocupació constant per explicar les accions individuals -considerades com «les unitats elementals de la vida social»- a partir de les quals s'expliquen l'ordre i el canvi social, respon a una posició radicalment antiholista, que s'oposa a recórrer a una «totalitat» -ja siga mitjançant el raonament teleològic, la causalitat estructural o els arguments de l'agent col·lectiu- a la qual ha estat especialment sensible el marxisme. Aquesta posició antiholista s'uneix a la preocupació per la recerca de microfonaments per als fenòmens socials i l'acosta a allò que s'ha denominat una aproximació subjectivista al fet social, cosa que alguns consideren un nou paradigma que s'estén en les ciències socials en clara competència amb el «retorn de la gran teoria». L'originalitat del professor Elster es manifesta novament en aquest camp en haver-se anat posant de relleu les limitacions de la teoria de l'elecció racional tant en l'àmbit dels actors socials com en el del sociòleg que els observa, i en considerar que abans que de teories que formulen regularitats, semblants a les lleis generals, sobre la conducta humana -cosa que de moment les ciències socials no estan en condicions de fer-, el que cal fer és parlar de mecanismes petits i de mitjanes dimensions per a considerar les accions i les interaccions humanes, mecanismes plausibles, maneres freqüentment observades en què esdevingueren les coses, a l'estudi de les quals ha dedicat una part de la seua obra. D'aquesta manera les ciències socials, tal i com les concep Elster, han deixat de pretendre ser física social per convertir-se en química social, a la recerca de generalitzacions inductives i d'explicacions causals que s'aferren estretament als fenòmens. Una aproximació, en definitiva, al fet social que, si bé posa l'accent en la interacció dels individus, en la identitat dels subjectes i en les estratègies que desenvolupen, no perd mai de vista el fet que en les ciències socials explicar esdeveniments i fets, encara que no es puga recórrer a lleis generals, és una cosa molt distinta de construir trames narratives; és, amb les seues pròpies paraules, construir un *mecanisme* que ens permeta «obrir la caixa negra i mostrar les rosques i els cargols, els engranatges i les rodes, els desitjos i les creences que generen el conjunt resultant.»

En el procés de renovació que actualment experimenta la filosofia i les ciències socials, el professor Jon Elster ocupa una posició molt especial, que deu gran part del seu atractiu a l'originalitat del seu plantejament teòric. Aquesta originalitat no hauria estat possible si el desenvolupament del seu pensament sobre la societat s'haguera vist limitat per les barreres acadèmiques que freqüentment impedeixen l'enfocament multidisciplinar i ens tanquen en l'ortodòxia. No podia ser menys aqueixa originalitat en qui estudià, al seu Oslo natal, matemàtiques, filosofia i filologia francesa. Una mescla de sabers que la Universitat espanyola, massa rígida encara en l'aspecte acadèmic, i malgrat totes les reformes que s'hi han introduït en els últims anys, per desgràcia no pot ni tan sols oferir com a programa d'estudis.

UNIVERSITAT ID VALÈNCIA
EL RECTOR

Acabe reiterant la satisfacció que ens produeix aquest acte d'investidura del professor Jon Elster com a Doctor Honoris Causa de la Universitat de València. Ens sentim honorats, professor Elster, de tenir-vos entre nosaltres. A la Facultat de Dret li correspon l'encert de la proposta, fet que en justícia ha de ser ressaltat. Finalment, a tots vostés els agraesc la seua presència en aquest acte i l'atenció que han prestat a les meues paraules.